

DR. NAGY ANTAL¹ –
DR. NAGY ZSUZSANNA²

Bizonyítási nehézségek a közúti baleset okozásának vétsége büncselekmény tekintetében – bírói szemmel

*„Az ítéleti tényállás az összes, sokszor egymásnak
ellentmondó bizonyíték szintézise, ám ennek a
szintézisnek a létrehozása a bíróság feladata.”³*

A mottóként használt alaptézisből kiindulva tanulmányunk a címbeli büncselekmény tekintetében veti fel azokat a bizonyítási nehézségeket – különös figyelemmel a szakértői bizonyításra –, amellyel a bíróság szembe találja magát a tárgyalóteremben a bizonyítási eljárás során. Célunk annak bemutatása, hogy milyen elválaszthatatlan összefüggés van az egyes eljárási szakaszok között, amelyből fakadóan, ha a nyomozati szakban a szakszerűség – bármilyen okból is – csorbát szenved, az milyen hatással lehet a bírósági szakban lefolytatott bizonyítási eljárásra, amelynek során „mindent el kell követni a hibaforrás lehetőség szerinti kiküszöbölésére.”⁴

A témához kapcsolódóan találóan megfogalmazza a szakértői bizonyítás lényegét az, hogy a „tények státusza az eljáráson belül nem statikus, az ügy előrehaladtával folyamatos változáson megy keresztül. Kis túlzással úgy is fogalmazhatnánk, hogy a bizonyítási eljárásban a tények evolúciója valósul meg, amikor az ügy alapját képező, eredeti, múltbeli tényből, ténykérdésből a kirendelő minősítése – szakértő kirendelése – alapján először szakmai, majd pedig

a szakértői vizsgálat eredményeként jogi tény, ténykérdés lesz.”⁵

Bevezetés

A tudományos igény e cikk keretében nem terjedhet ki az igazság fogalmának elemzésére, a cél a gyakorlati szempontok bemutatása, de irányadónak érezzük Háger Tamás azon gondolatát, hogy „Ezért vallom, hogy nem elégedhet meg a bíró az eljárási igazsággal, hanem legalább a tények igazságát fel kell kutatnia, mely, ha nem is feltétlen aranyrög, de biztosítékot jelent az ügy fair elintézésére.”⁶

Tartalmilag ezt az alapvetést maga a büntető-eljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) preambuluma is rögzíti, mert szem előtt tartja az igazság megállapításának igényét.⁷

A Be. Ötödik Részének XXVIII. fejezetéhez, a bizonyítás általános szabályaihoz fűzött Kommentár azt tartalmazza, hogy ebben a rendszerben a bizonyítás szükségszerű célja változatlanul az anyagi igazság feltárása, az eljárási rend azonban az eljárási szereplőinek tevékenységén keresztül csak a valóságú tényállás megállapítását garantálhatja.⁸

A szakirodalom hivatkozik a 9/1992. (I. 30.) Alkotmánybírósági határozatban kifejtettekre, s ezzel szoros összefüggésben a Be. 7. §-ához fűzött Kommentár visszautal az előterjesztői indokolásra, amely hangsúlyozza: „Az Alaptörvény az anyagi igazság érvényesülésére nem biztosít alanyi jogot, ugyanakkor a büntetőeljárás és az igazság Alaptörvénynek megfelelő kapcsolatát illetően csak olyan bizonyítási és eljárási rendszer elfogadható, amely nem lehetetleníti el az anyagi igazság kiderítését.”⁹

A jogalkotásban megmutatkozott az a gondolat, hogy „A materiális igazsághoz való görcsös ragaszkodás azonban a jogalkalmazást teljesíthetetlen

⁵ Bányai István: Az igazságügyi szakértői tevékenység módszertani kérdései In: *Magyar Jog* 2016. 7–8. szám, 437.

⁶ HÁGER Tamás: Az igazság keresése a büntető perben In: *Az ítélőmesterség dilemmái, Tanulmányok dr. Remes Zoltán bíró emlékére*, Printart-Press Debrecen, 2015., Szerkesztők: ELEK Balázs – FÁZSI László, 158.

⁷ A Büntetőeljárásról 2017. évi XC. törvény (Be.) preambuluma.

⁸ *Büntetőeljárásjog Kommentár a gyakorlat számára* III. kiadás I. kötet, HVG ORAC Lap és Könyvkiadó Kft., szerkesztő: Dr. Belegi József 412 oldal (továbbiakban: Kommentár).

⁹ Uo.

¹ Nagy Antal a Debreceni Törvényszék Büntető Kollégiumvezetője.

² Nagy Zsuzsanna a Debreceni Törvényszék csoportvezető bírója.

³ KERESZTY Béla: *A szakértői bizonyítás valós szerepe a közlekedési büncselekmények miatt indult büntetőeljárásokban*, In: *Tanulmányok Cséka Ervin 85. születésnapja tiszteletére*, Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára Adfuturam Memoriam, Szeged, 2007., szerkesztette: Nagy Ferenc, 106.

⁴ Dr. PATAKY Csaba: Ténykérdések és jogkérdések elhatárolása műszaki szakértői véleményben In: *Magyar Jog* 2009. 5. szám, 292..

feladat elé állítja, és a jogfejlődésnek olyan gátat szab, amely akadályozza a megjelent új követelmények, a hatékonyság, az időszerűség teljesítését, az egyszerűsítést támogató jogintézmények meggyökerezését.¹⁰

„A büntető eljárási reformok bármelyik rendszer irányába mutatnak is, elsősorban az eljárás egyszerűsítését, gyorsítását, az ügyek konszenzusos alapon történő elintézését célozzák, ami leggyakrabban az anyagi igazság elvének érvényesítéséről és a kontradiktórius tárgyalás elvéről történő lemondással jár együtt.”¹¹

Két évtized elteltével az új büntetőeljárási kódex szabályrendszerében jól tükröződnek ezek a gondolatok.

Mindezek alapján a büntetőbírósnak nem lehet célja az anyagi igazság keresésének feladása, azonban az irányadó eljárásjogi keretek között nem kell az anyagi igazsághoz ragaszkodnia minden körülmények között, annak ellenére sem, hogy akár kivételes esetben „...az anyagi igazság, illetve a processzuális igazság teljesen különbözhet. Egy ítélet, amely megfelel a processzuális igazság fogalmának, és megalapozott tényállásban a bíró meggyőződése szerint rögzíti az eseményeket, anyagi igazságnak teljesen ellentmondhat.”¹²

A bizonyítási eljárás

Témánk szempontjából megkerülhetetlen a bizonyítási eljárás lényegének kiemelése.

Gyakorló bíróként még gondolati síkon sem kívánunk elrugaszkodni a büntetőeljárásjogi törvény szabályrendszerétől, amelyből hivatkozunk a Be. 7. § (4) bekezdését. E jogszabályhely értelmében a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére.¹³

Ez azt jelenti, hogy a bíróság által megállapított tény csak akkor értékelhető a terhelt terhére, hogy ha kétséget kizáróan bizonyítva van. Ez az *in dubio pro reo* klasszikus elvét tartalmazza.

„...A vádlottnak alanyi joga van arra, hogy elítélte-tése csak bizonyított igaz tények alapján mondassék ki [...] Ha azonban homály maradt, mert a bíróság nem tudta feltárni a teljes igazságot, felmenti a vádlottat, amire neki az ártatlanság védelme alapján alanyi joga van. És a társadalom, illetőleg a jog ezt ma tudomásul veszi, mert nem akar igazságot bármi

áron.”¹⁴ Ez azzal is együtt jár, hogy „a bűnüldözés sikertelenségének kockázatát az állam viseli”.¹⁵

A törvény tehát szem előtt tartja az igazság megállapításának igényét és megteremti a lehetőséget arra, hogy a bíróság (akárcsak a nyomozó hatóság vagy az ügyészség), törekedjen a tények igazságának felderítésére.

A bírói látásmód alapján azt kell kiemelni, hogy „Az anyagi igazság elve tehát szoros összefüggésben áll a büntetőjogi legalitással, a hivatalbóliség elvével, valamint a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvével is.”¹⁶

Ez azt is jelenti, hogy az *in dubio pro reo* elv mellett szem előtt kell tartani a Be. 164. § (3) bekezdését, amely azt rögzíti, hogy indítvány hiányában a bíróság bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles.¹⁷

Így nem sérült az (új) Be. hatálybalépésével az úgynevezett hivatalbóli bizonyítás elve abból a szempontból, hogy a Be. ezen rendelkezése nem tartalmaz tilalmat arra vonatkozóan, hogy a bíróság hivatalból folytasson le bizonyítást.

Ezt fejtette ki a Kúria a EBH 2019.B.23. szám alatti döntésében, amely egyértelműen rögzíti, hogy a bíróság hivatalból is elrendelhet bizonyítást.

A Kúria fentebb megjelölt döntésének [41] bekezdésében leírta, hogy a bizonyítás során a tényállás alapos, hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a bíróságnak ne lenne jogosultsága hivatalból rendelkezni bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása felől.¹⁸

Idekapcsolódóan utalunk a 20/2020. (VIII. 4.) Alkotmánybírósági határozat [50] bekezdésében foglaltakra. A szabályozás történetének és az egyes törvényi javaslatokhoz fűzött jogalkotói indokolások releváns elemeinek az áttekintésével az Alkotmánybíróság megállapította, hogy sem a hatályos szabályozás, sem annak előzményei nem zárták ki annak a lehetőségét, hogy a büntetőeljárásban a bíróság hivatalból végezzen bizonyítást. Az erre irányuló jogalkotói szándék a szabályozás áttekintése eredményeként egyértelmű. Ugyan érzékelhető változás a szabályozás történetében, amely a funkciók elválasztásának elvét előtérbe helyezve arra irányul, hogy a vádlói feladatokat a bíróság ne vegye, ne vehesse át. A tényállás tisztázásának a kötelezettségébe azonban a jogalkotó szándéka szerint beletartozott és most is beletartozik azon lehetőség biztosítása a

¹⁰ ELEK Balázs: *A jogerő a büntetőeljárásban*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőeljárásjogi Tanszéke, Debrecen, 2012. 30.

¹¹ FARKAS Ákos: *A falra akasztott nádpálca, avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*, Ozirisz Kiadó, 2002. 145.

¹² ELEK Balázs: A bírói meggyőződés és a megalapozott tényállás összefüggései, In: *JURA*, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Tudományos Lapja 20. évfolyam 2014. I. szám, 49.

¹³ Be. 7. § (4) bekezdés.

¹⁴ Dr. KIRÁLY Tibor: A büntetőeljárási jog reformja elé, a Magyar Kriminológiai Társaság 1993. január 25-i ülésén elhangzott előadás, In: *Magyar Jog* 1993/5. szám, 258.

¹⁵ Be. Kommentár 28.

¹⁶ ELEK (2012.) i. m. 23. o.

¹⁷ Be. 164. § (3) bekezdés.

¹⁸ EBH 2019.B.23.

bíróság számára, hogy szükség esetén hivatalból is végezzen bizonyítást.¹⁹

Abból az okból, hogy a hivatalbóli bizonyítás létjogosultsága mellett tudjunk érvelni, érdemes ki térni a Be. 163. § (2) bekezdése értelmében arra, hogy a büntetőeljárásban a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését valóságghú tényállásra alapozza.²⁰

E jogszabályhelyhez fűzött Kommentár értelmében „a helyes, törvényes bírósági (ügyészi, nyomozó hatósági) döntés ténybeli alapja a bizonyítás eredményeként megállapított valóságghú tényállás. [...] Ez egyaránt arra utal, hogy a büntetőeljárásban a tényállás megállapításával kapcsolatban a bíróságnak – adott esetben az eljárás résztvevőinek is – ez a törekvése.”²¹ Látható, hogy nemcsak a bíróság, hanem az ügyészség és a nyomozó hatóság is a valóságghú tényállásra kell, hogy alapozza a döntését. Ezt tovább vezetve a Kommentár már úgy fogalmaz, hogy a valóságghú tényállás megállapításának az elve az egyes eljárási szakaszokban eltérő szintű (növekvő) követelményeket támaszt. A bizonyítás tárgya, a jelentős tények köre az eljárás előrehaladásával fokozatosan táruul fel.²²

Itt egy gondolat erejéig megállhatunk és feltehetjük azt a kérdést, hogy miért fontos kiemelni a bíróság mellett a nyomozó hatóság és – különös tekintettel – az ügyészség szerepét?

A címben szereplő „*bírói szemmel*” nézve ennek egyik oka, hogy az ügyészi vádirati tényállás kiemelkedő jelentőségű, hiszen a vádlott beismerő nyilatkozatának a Be. 504. § (1)–(3) bekezdésének megfelelő, végzéssel történő elfogadásával a tényállás rögzül, ami tulajdonképpen a vádirati tényállás rögzülését jelenti. Ez fakad a Be. 500. § (2) bekezdés b) pontjából, amelynek értelmében, ha a terhelt beismerő nyilatkozatot tesz a tárgyaláshoz való jogról történő lemondás mellett és azt a bíróság a Be. 504. §-a alapján végzésével elfogadja, akkor ennek jogkövetkezménye az, hogy a bíróság a vádirati tényállás megalapozottságát és a bűnösség kérdését nem vizsgálja.²³ Az így megállapított tényállás irányadó lesz a Be. 606. § (3) bekezdése alapján a másodfokú bíróság előtti eljárásban is, mert ha az elsőfokú bíróság ítélete a vádlott beismerő nyilatkozatának elfogadásán alapult, a másodfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott ítéletnek a bűnösség megállapítására, valamint a vádirati minősítéssel egyező minősítésre vonatkozó rendelkezéseit akkor változtathatja meg, ha a terhelt felmentésének, az eljárás megszüntetésének, vagy a bűncselekmény minősítése megváltoztatásának van helye,²⁴ azaz a másodfokú bíróság ezen eseteken túlmenően a tényállást

nem módosíthatja, azt nem egészítheti ki. Ez azt jelenti, hogy az ügyészség által megállapított vádirati tényállásnak kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a büntetőeljárásjogi törvény azzal, hogy az előzőekben részletezett esetben már nem ad lehetőséget a bíróság számára az adott ügy tényadatai igazságtartalmának keresésére, azaz a valóságghú tényállás megállapításának törvényi követelménye meg kell, hogy valósuljon már az ügyészség munkája alapján is, hiszen előre nem látható, nem jósolható meg – természetesen nem figyelmen kívül hagyva az egyezség jogintézményét –, hogy mely esetekben tesz a vádlott a bíróság előtt beismerő nyilatkozatot, amely mellett lemond a tárgyaláshoz való jogáról is.

Véleményünk szerint, ha a bírósági eljárásból elveszne a hivatalbóli bizonyítás lehetősége, akkor az nagymértékben a valóságghú tényállás érvényesülésének követelménye ellen hatna, hiszen a bíróság a bizonyítási eljárás során korrigálni tudja a nyomozati szakban elkövetett esetleges anomáliákat, orvosolni tudja a nyomozati cselekmények esetleges hibáit, éppen annak érdekében, hogy a valóságghú, megalapozott tényállást tudjon megállapítani.

Ez jól megmutatkozik abban a jogesetben, amit a tanulmányban bemutatunk és elemzünk. A büntetőbíróságn joga, hogy – indítvány hiányában – a 20/2020. (VIII. 4.) Alkotmánybírósági határozat [100] bekezdésében megjelölt mérlegelés eredményeként hivatalból bizonyítást végezzen²⁵ és erre igenis szükség van addig, amíg a nyomozó hatóság tökéletesen nem végzi a munkáját, ami fogalmilag is szinte lehetetlen.

A szemle jelentősége

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 235. §-a rendelkezik a közúti baleset okozása vétségének törvényi tényállási eleméről, amelynek elemzése nem célja jelen tanulmánynak. Amit azonban szükséges kiemelni, hogy e norma kerettényállás, amelynek tartalmát a Közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (a továbbiakban: KRESZ) rendelkezései mellett egyéb közlekedési szabályok, így a Közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény, és a végrehajtáshoz kapcsolódó 30/1988. (IV. 21.) MT rendelet tölti ki tartalommal. Azért erre a bűncselekményre esett a választásunk, mert jól példázza a jogeset, hogy milyen nehézségekbe ütközhet a bizonyítási eljárás a bírósági szakban.

Témánk szempontjából kiemelkedő jelentősége van a szemlének (mely a köznyelvben helyszíni szemleként él), hiszen egy közlekedési baleset bekövetkezésekor a szemle lesz az, amely az alapkövét fogja képezni a bizonyítási eljárásnak.

¹⁹ 20/2020. (VIII. 4.) Alkotmánybírósági határozat.

²⁰ Be. 163. § (2) bekezdés.

²¹ Be. Kommentár 416. oldal.

²² Be. Kommentár 417. oldal.

²³ Be. 500. § (2) bekezdés b) pont.

²⁴ Be. 606. § (3) bekezdés.

²⁵ 20/2020. (VIII. 4.) Alkotmánybírósági határozat.

A Be. XXXIV. fejezete határozza meg a bizonyítási cselekményekre vonatkozó szabályokat, és a 206. § tartalmazza azt a példalózó felsorolást, amelybe tartozik a szemle, a helyszíni kihallgatás, a bizonyítási kísérlet is.²⁶

„A helyszíni szemle olyan – szükségszerűen – összetett és általában halaszthatatlan nyomozási cselekmény és bizonyítási eljárás, melynek keretében a Be. által előírt szigorú alakiságok, (eljárési garanciák) betartása mellett megfigyelik és rögzítik a helyszínen talált állapotot, helyzetet, körülményeket, továbbá felkutatják, megvizsgálják és oly módon rögzítik a helyszínen talált állapotot (a nyomokat, nyomhordozókat, anyagmaradványokat, egyéb változásokat) és mindezek összefüggéseit, hogy a szemle során feltárt és rögzített tények támpontot nyújtsanak a nyomozáshoz és az eljárás során bizonyítéként felhasználhatóak legyenek.”²⁷

„A helyszíni szemle adott esetben önmagában is bizonyíthatja a bűncselekmény elkövetését, önmagában is képezhet fontos, perrendszerű bizonyítékot. Szélsőszerűen további perrendszeri bizonyítékok forrása, ha a szemletárgyak önmagukban is tárgyi bizonyítékok, illetve sajátos szemletárgyak (nyomok és anyagmaradványok), szakértői vizsgálat és szakvélemény útján válnak bizonyító erejűvé [...] A büntetőeljárás során a vád és a védelem, a tanúk és egyéb perbeli személyek állításai vagy megfelelnek a helyszín objektív helyzetének, vagy nem. Bizonyítékká válhat tehát a helyszín vagy annak bármelyik része abban a vonatkozásban, hogy igazolja, vagy éppen megcáfolja valamelyik később hivatkozott tény megtörténtét.”²⁸ Ezek a fogalom meghatározások leírják a helyszíni szemle lényegét, ami témánk szempontjából különös jelentőséggel bír.

Fentihez hasonló fogalom meghatározást ad a Tremmel–Fenyvesi–Herke: *Kriminálisztika* című munka is, amely mellett rögzíti a helyszíni szemle alapvető céljának kettősségét is. „Egyfelől már menet közben azonnal felhasználható adatokat, támpontokat nyújtson a további nyomozás és ezen belül különösen az általános és részverziók felállítására, másfelől pedig mind a szemle önmagában, mind az ott elért eredmények a bírósági eljárásban büntetőjogilag releváns tényeket bizonyítsanak, azaz végső soron bizonyítékul szolgáljanak, illetőleg az ügyben felmerült egyéb bizonyítékok ellenőrzését segítsék elő. A kettős célból az is jól látható, hogy a helyszíni szemle igen nagy befolyással van mind a büntetőeljárás megkezdésére, indítására, mind pedig a büntetőeljárás kimenetelére, lezárására. Anyyra sokféle és sokirányú információ szerezhető ott, illetőleg – egyetértve Pusztai álláspontjával – aki

szerint a szükséges nyomrögzítések elmaradásában az ún. nyomszegény helyszín mellett legalább annyira ludas a nyomfelismerési képességekben szegény helyszínelő is.”²⁹

Amire mindenképpen szeretnénk ráirányítani a figyelmet, az az a gondolat, hogy a „helyszíni szemlével kapcsolatban a nyomozó hatóságok felelősségét kiemelten hangsúlyozni szükséges. A büntettek helyszínén végzett munka ugyanis messzemenőig meghatározza az egész nyomozás sikerét vagy kudarcát. Ha a helyszíni szemlét rosszul foganatosítják, és az a célját nem éri el, ezt a hiányosságot általában már nem lehet pótolni. Az idő múlása elkerülhetetlenül megváltoztatja a helyszín adottságait, a büntett nyomai pedig megsemmisülnek. A megfelelő időben végrehajtott, alapos, minden részletre kiterjedő helyszíni szemle azonban a nyomozás biztos kiindulópontja és egyben a tervszerű felderítő munka elengedhetetlen feltétele.”³⁰

Fenyvesi a kriminálisztikai hibák csoportosítása körében a kriminálisztika belső tagozódása szerinti csoportosítás esetében a hibák közé sorolta a helyszíni szemle során elkövetett hibákat, míg a kriminálisztikai azonosítási piramis építőkövei szerinti hibacsoportokhoz tartozónak tartja a nyomokkal kapcsolatos hibákat, a nyomfelkutatás, rögzítéssel maradás, nyomsértés, nyomeltűnés stb., valamint az anyagmaradványokkal kapcsolatos hibákat, vallomásokkal kapcsolatos hibákat.³¹

Nem kétséges tehát, hogy hibák előfordulnak, amelyek olyan kihatással vannak az eljárás későbbi szakára, amelyek negatív hatásai – amennyiben az ügyészség ezen hibákon felülemelkedik – kétségkívül a bírósági szakban, a bizonyítási eljárás során tapasztalhatóak, adott esetben éppen az anyagi igazság megállapíthatóságának gátat szabva.

Ha kinyitunk egy olyan büntető ügyiratot, amelynek tárgya a közúti baleset okozásának vétsége, akkor a vádirati tényállás elolvasásával szinte egyidejűleg a helyszínrajzot keressük és szemléljük az iratban.

„A helyszínrajz a helyszíni szemle további kötelező rögzítési módja a jegyzőkönyvön kívül és a helyszínrajzot nem helyettesíti még a jegyzőkönyv sem, sem a fényképfelvételek, mert abban áttekinthetően, pontosan kell rögzíteni a térbeli elhelyezkedéseket, méreteket, méretarányokat.

A helyszínrajz az egész helyszínt és annak a nyomozás, felderítés szempontjából részleteit ábrázolja mérethűen, kézzel vagy újabban számítógéppel. A mérethűség végett minden mérést el kell végezni mérőszalaggal, szögmérővel stb. Becslésnek nincs helye. Annyi mérést kell végezni, hogy a tárgyak

²⁶ Be. 206. §.

²⁷ BIRÓ Gyula: *Kriminálisztika*, Debreceni Egyetem ÁJK Lícium Art Könyvkiadó Kft. Debrecen, 2015., 99.

²⁸ BIRÓ Gyula: Helyszíni szemle, In: *Tanulmányok Dr. Kovács Andor professzor születésének 120. évfordulójára*, Debrecen, 2004., szerkesztette: Szabó Krisztián, 46.

²⁹ TREMMEI Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: *Kriminálisztika*, Istituciones Juris Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2005., 299–300.

³⁰ BIRÓ (2004.) i. m. 47–48.

³¹ FENYVESI Csaba: *A kriminálisztika tendenciái a bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője*, Istituciones Juris Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2014., 173.

helyzete egyértelműen megállapítható, ellenőrizhető legyen.”³²

Alaptételeket tartalmaz ez az idézet, amelyből külön kiemelendő, hogy becslésnek nincs helye. Viszont azzal kiegészíthető ez a gondolat, hogy a mai kor előnyeiből fakadóan olyan fényképfelvételek készíthetők, amelyek szintén kiváló áttekintést nyújthatnak, nem szem elől tévesztve, hogy a digitális technika ma már igen nagy segítséget nyújt.

Itt utalunk a 60/2010. (OT. 34.) ORFK utasításra, amely a közlekedési balesetek és közlekedés körében elkövetett bűncselekmények esetén követendő rendőri eljárás szabályairól szól, igen részletesen. Külön kitér az egyes baleseti típusokra is, nagyon szakszerűen rögzíti a szükséges intézkedések sorát, tartalmát. A jogeset bemutatásánál az utasítás részletszabályaira is ki fogunk térni.

A szakértői bizonyítás jelentősége

„A szakértői bizonyítás jelentőségének növekedése szoros összefüggésben áll azzal a fejlődési folyamattal, amely a tudomány és a technika terén, valamint ennek hatására a társadalomban az elmúlt évtizedekben végbement. Ennek eredményeként nőtt a különleges szakértelmet igénylő területek száma, a társadalmi viszonyok egyre bonyolultabbá váltak, amely az igazságszolgáltatásban úgy jelent meg, hogy a peres és a hatósági eljárások tárgyi és szerkezeti összetétele jelentős változáson ment át. Jellemzővé vált a jogi problémáknak más szakmákhoz tartozó kérdésekkel való összefonódása és emiatt megítélésük egyre nehezebbé válása. Ezzel párhuzamosan a bírósági eljárásokban megnőtt az igény a modern természettudományok eredményeinek a bizonyítási eljárásban történő felhasználása iránt.”³³

A szakértői véleményt illetően fontos kiemelni, hogy „A változásokat figyelembe véve ma már helyesebbnek tűnik az a csoportosítás, melyben bizonyítási eszközök a tanú, a szakvélemény, az okirat, illetve a szemletárgy, bizonyítékok pedig a tanú vallomása, szakvélemény megállapításai, az okirat tartalma és végezetül a tárgyi állapot. Bizonyítékok esetében nyilván maga a tartalom az, ami bizonyító erővel bír, az lehet csak a bizonyító tény (bizonyíték).”³⁴

„Az új igazságügyi szakértői törvényben, korábban hatályos jogszabályi definíciótól eltérő módon került meghatározásra az igazságügyi szakértő feladata, illetve jogköre: a szakértő »döntse el a szakkérdést és segítse a tényállás megállapítását«. Lényeges változás, hogy míg a 2005. évi XLVII. törvény megfogalmazásában szakértő jogosultsága csak addig terjedt, hogy

»segítse a tényállás megállapítását, a szakkérdés eldöntését« – addig a jogalkotás az új szabályozásban – elfogadva a szakértői kar javaslatát – már a szakértőhöz delegálta a szakkérdés döntését.”³⁵

A szakértőnek tehát el kell tudnia dönteni a szakkérdést a büntetőeljárásban. De hogy mi tekinthető jogkérdésnek és mi tekinthető szakkérdésnek, annak elválasztása létfontosságú egy büntetőperben. Ez azonban nemcsak a jogi végzettséggel rendelkező eljárási szereplőknek a feladata, hanem a szakértőnek is.

„Egy tény vonatkozásában a meghatározó jellemző, hogy az adott tény milyen következményeket hordoz magában. A szakmai tényeknek nincs jogi következményük, vagyis közvetlenül nem alkalmasak joghatás kiváltására. A szakmai tények mindamelllett relevanciával bírnak az ügy szempontjából, hiszen alapanyagot szolgáltatnak a szakértői vizsgálat számára. A szakmai tények jellemzője, hogy kirendelő hatóság az adott tényt csak a szakértői értelmezés, átminősítés alapján tudja jogi sémába illeszteni.”³⁶

Az igazságügyi műszaki szakértői vélemény jelentősége a közúti baleset okozásának vétsége bűncselekmény tekintetében

„A szakértői munka iránti igény növekedése legnagyobb mértékben a közúti közlekedés területén jelentkezett. Ez teljesen érthető, ha figyelembe vesszük a gépjármű állomány, ezen belül a személyi- és tehergépkocsik számának növekedését, az útépités és a közlekedés egész infrastruktúrájának változásait és általában az egész motorizáció ugrásszerű fejlődését.”³⁷

A büntetőügyeket tekintve „A szakértői kirendelések száma a közlekedési bűncselekmények miatt folyó eljárásokban a legmagasabb.”³⁸

„Kétségsbe sem vonható, hogy – többek közt – az ütközési folyamat mechanizmusa megállapítása, például járműnek járművel való ütközésénél vagy gyalogos elütésénél a sebesség számítása, az ütközés előtt és után – műszaki szakértői feladat.”³⁹

„A szakértői vélemény a büntetőeljárás során felhasználható és alkalmazásra kerülő bizonyítékok egyike, nem kevesebb, mint más – adott esetben perdöntő – bizonyíték, de nem több. Ugyanúgy bi-

³⁵ BÁNYAI (2016.) i. m. 436.

³⁶ BÁNYAI (2016.) i. m. 437.

³⁷ KERESZTY (2007.) i. m. 109.

³⁸ BÉRCES Viktor: A szakértői bizonyítás elvi és gyakorlati kérdéseiről In: *Miskolci Jogi Szemle* 14. évfolyam (2019.) 2. különszám 1. kötet, 111.

³⁹ KERESZTY (2007.) i. m. 104.

³² TREMMEL–FENYVESI–HERKE (2005.) i. m. 310.

³³ Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény bevezetője.

³⁴ BÁNYAI (2016.) i. m. 439.

zonyítékként szolgál, mint más személyi bizonyíték, például pont a baleset szemtanúja.⁴⁰

Ezt a gondolatot továbbvezetve a gyakorlati tapasztalatunk az, hogy a közúti baleset okozásának vétsége tekintetében igen nehéz helyzetben van a bíróság (nyomozó hatóság, ügyészség is), hiszen – nagyon egyszerűen fogalmazva – a közúti baleset bekövetkezésére sem a terheltet, sem a sértettet, sem a tanúkat nem figyelmeztetik előre. Nem szólnak nekik, hogy figyelniük kell az igen rövid idő – adott esetben tizedmásodpercek – alatt bekövetkező eseményekre.

Ebből adódóan a személyi bizonyítékok általában hiányosak vagy bizonytalanok.

Ez több okból is származhat.

A terhelti valótlan állítás fakadhat a pszichológiai értelemben vett énvédő funkcióból, elhárító mechanizmusból, de jóval gyakoribb, hogy a terhelt él a vallomás megtagadásának jogával. Ezzel összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül a védő tevékenysége sem.

„A kutatók egyetértenek abban, hogy a felejtésben fontos szerep jut az érzelmeknek is. Már Freud leírta, hogy az emberi agy képes arra, hogy a rossz emlékeket blokkolja, törölje, mivel az emberre jelentős hatást gyakorolnak a memóriája legmélyén rejtőző események, emlékek.”⁴¹

A sértett esetében, ha a balesetben súlyos sérüléseket szenvedett, akkor számolni kell akár a részleges emlékezetkiesés kialakulásával is, ami azt is jelentheti, hogy a sértett nem emlékszik a baleset bekövetkezésének körülményeire.

„A figyelem fontos tulajdonságai a figyelem erőssége, tartóssága (vagyis az, hogy meddig tudunk egy adott dologra koncentrálni), illetve terjedelme és megosztottsága (mennyi ingerre tudunk párhuzamosan odafigyelni)”⁴²

A tanúk esetében fennáll annak a lehetősége, hogy a figyelmük nem mindenre kiterjedő, sőt adott esetben csak egy mozzanata rögzül a balesetnek, amely aztán úgy jelenhet meg a tanúvallomásban, hogy az nem feltétlenül fog egyezni a többi tanú vallomásával. Ez nem jelenti azt, hogy a tanú hamis vallomást kívánna tenni, sokkal inkább fakadhat abból, hogy más volt a térbeli elhelyezkedése, rálátása a helyszínre, vagy nem figyelt a baleset bekövetkezésének összes körülményére, így az észlelése és ezáltal az emlékezete is hiányos lesz.

Elismerjük a büntetőeljárásban annak a szemléletnek a létjogosultságát, hogy a „hagyományosan megkövetelt logikus és formalizált vallomásértékelést ezért jobban összhangba kellene hozni a pszichológiai szempontokkal, ami alatt érteni kell a vallomást tevő észlelésekor lejátszódó törvényszerűségeket, a

bizonyíték megszerzésével kapcsolatos jelenségeket, és a vallomás kialakulását befolyásoló tényezőket is”,⁴³ és hogy a „pszichológiai ismeretek így közelebb juttathatják az igazságszolgáltatást ahhoz, hogy az anyagi igazsághoz minél közelebb jussanak az ítéletek...”⁴⁴ azonban érvelünk emellett is, hogy a közúti baleset okozásának vétsége tekintetében folyó bizonyítási eljárásban az igazságügyi műszaki szakértői vélemények kiemelkedő jelentőségűek.

Ebben a körben érvényes az a megállapítás, hogy „...tendencia, miszerint a bíró sok esetben az ügy eldöntése szempontjából a szakértő véleményére van utalva...”⁴⁵

A fent kifejtettekre példaként szolgálhat az alábbi jogeset.⁴⁶

Az ügyészség a vádlott ellen 1 rendbeli, a Btk. 235. § (1) bekezdésébe ütköző, de a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő és büntetendő halálos közúti baleset gondatlan okozásának vétsége miatt emelt vádat. A vádirati tényállás egyetlen számszaki adatként a személygépjármű sebességére vonatkozó adatot tartalmazta.

Az ügy ítéleti tényállásának lényege, hogy a vádlott az általa vezetett személygépjárművel, éjszakai látási viszonyok között, városi belterületen, fényjelző készülék szabad jelzésére kanyarodott, közvilágítással jól megvilágított útszakaszra, ahol buszöböl és két forgalmi sáv volt a vádlott menetirányát tekintve. A szembe jövő forgalom erős volt, ahol a fényjelző készülék előtt sűrű kocsisor várakozott a fényjelző készülék szabad jelzésére.

A vádlott gépjárművel való kanyarodásakor lépett szabálytalanul a sértett a buszöbölből a külső forgalmi sávba, ami a veszélyhelyzet kezdetét jelentette. Ennek ellenére a vádlott kanyarodást követően folyamatosan növelte a sebességét és figyelmetlensége miatt, a féktávolságon kívül észlelhető és a külső forgalmi sáv szélétől az elütési pontig 6 méter távolságot szabálytalanul megtevő sértettet elütötte, aki a szemben lévő sávba esett. A sértett a baleset következtében, a kórházi kezelése alatt életét veszítette.

A helyszíneléskor jelen volt igazságügyi műszaki szakértő, akit a nyomozó hatóság a nyomozás későbbi szakában szakértőként rendelt ki. A szakértő a helyszíneléskor láthatósági vizsgálatot, illetve a gyalogos sértett úton töltött idejének mérését végezte el, de azt nem rögzítették a szemlejegyzőkönyvben, hogy a mért adatokat mi alapján dokumentálta. Az igazságügyi műszaki szakértő véleményében leírta, hogy a helyszíni vizsgálatban részt

⁴³ ELEK (2012.) i. m. 51.

⁴⁴ ELEK, B. (2006): A téves ténymegállapítás egyes pszichológiai aspektusai, *Debreceni Jogi Műhely*, 3. [4] Elérési forrás: <https://ojs.lib.unideb.hu/DJM/article/view/6470> [2022.10.03.].

⁴⁵ HURTONY Alexandra: Az igazságügyi szakértő szerepe a büntetőeljárásban, különös tekintettel a kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények bizonyítási nehézségeire. Elérési forrás: <http://ugyeszeklapja.hu/jel?p=3163.1> [2022.10.03.].

⁴⁶ Debreceni Járásbíróság B. 630/2015. – a Debreceni Törvényszék Elnökének 2022.El.IV.D.6/7. számú kutatási engedélye alapján.

⁴⁰ KERESZTY (2007) i. m. 107.

⁴¹ ANGAL Miklós – BALASSA Bence – BEZSENYI Tamás – PETRÉTEI Dávid: *Kognitív kriminálisztika, Ismeret-elmélet-történet*, Dialóg Campus Kiadó Budapest, Budapest, 2019., Szerkesztette: Angal Miklós, 250.

⁴² ANGAL–BALASSA–BEZSENYI–PETRÉTEI: (2019) i. m. 248.

vevő rendőrök közül többen jelezték, hogy a gyalogossal már többször találkoztak a baleset környezében, mivel gyakran tartózkodott ott. Elmondták, hogy a sértett lassú mozgású volt, haladását egy fából kialakított bottal segítette. A szakértő azt is írta véleményében, hogy „a gyalogos fent jelzett mozgásával megegyező jellegű, haladású személy segítségével mérések történtek”.

Az már a helyszínelés alkalmával kiderült, hogy volt egy kívülálló szemtanú, aki látta a baleset bekövetkeztét, de arra a nyomozati iratokban nem volt adat, hogy őt a hatóság tagjai a helyszínen kihallgatták volna, arra csak a nyomozás későbbi szakaszában került sor.

E vallomásaiban a tanú tényként adta elő, hogy a sértett buszmegállóból – távol a gyalogátkelőhelytől – haladt át az úttest másik oldalára. A tanú a sértett sebességét 6 km/h-ban határozta meg. Elmonda, hogy látta, amikor az úttest felezővonalához közeli helyen egy személygépjármű a bal első részével elütötte a sértettet. Az elütés miatt a gyalogos átesett abba a forgalmi sávba, ahol a tanú gépjárművével forgalmi okból állt.

A bíróság a bizonyítási eljárás során kihallgatta ezen tanút, aki ekkor már azt mondta, hogy a gyalogos mozgása lassú volt. A nyomozati szakban tett vallomását ebben a körben már nem tartotta fenn, mert túlzónak találta a 6 km/h sebességet. Kérdésre előadta, hogy a helyszínen nem kellett megmutatnia a sértett mozgását a helyszínelő rendőröknek.

A szemlejegyzőkönyv tartalma, a műszaki szakértői vélemény fenti kitétele, valamint a kívülálló tanú vallomása alapján megállapítható volt, hogy a sértett sebességét tekintve ellentmondásos adatok álltak rendelkezésre és az is egyértelmű volt, hogy nem a kívülálló szemtanú volt az, aki a helyszínen bemutatta a sértett mozgását, hanem egy rendőr, aki a helyszíniszemle-bizottság tagja volt.

Nyilvánvalónak tartjuk, hogy a Be. szerinti köztudomású ténynek nem tekinthette a bíróság azt, hogy a sértett a szóban forgó településen egy olyan személy volt, akinek az adott kereszteződésben rendszeresen tanúsított magatartását az ott lakók, a hatóság tagjai ismerhették, mert a bíróság csak olyan adatot vehetett figyelembe, amely a baleset bekövetkezésének körülményei során volt tapasztalható. A bíróságnak tehát tanúbizonyítást kellett lefolytatnia annak érdekében, hogy a gyalogos mozgásának bemutatását végző személy kilétét felderítse és rögzítse azt, hogy ő milyen ismeretek alapján mutatta be a sértett mozgási sebességét a helyszínen. Ennek keretében a bíróság tanúként hallgatott ki 7 személyt, akik jelen voltak a helyszíni szemle megtartásakor.

A tanúk egyezően adták elő, hogy a kívülálló szemtanú akkor már nem volt jelen, amikor az igazságügyi műszaki szakértő a méréseket végezte. A vallomások alapján sikerült azonosítani azt a rendőrt, aki demonstrálta a sértett mozgását, amely a szakértői mérések alapját képezte.

A bíróság által lefolytatott bizonyítási eljárásban ezen rendőr tanúkénti kihallgatása során elmonda, hogy ő szemléltette a sértett mozgását a szakértői vizsgálatokhoz a helyszíneléskor, hiszen ismerte a sértett mozgásjellemzőit – aki mindig hasonlóan mozgott, bottal járt –, mert több alkalommal is intézkedett vele szemben azon az alapon, hogy a sértett szabálytalanul közlekedett a kereszteződésben. Kérdésre elmonda, hogy arról érdemi információval nem rendelkezett, hogy a sértett honnan indult a balesetet megelőzően, azt a bemutatáshoz meghatározták neki előre. A tanú olyan tartalmú nyilatkozatot nem tett, hogy látta volna a baleset bekövetkezésének körülményeit, ezért az ő szemléltetésén nyugvó adatok nem lehettek irányadóak a bíróság számára a tényállás meghatározása során.

A bíróság meghallgatta az igazságügyi műszaki szakértőt, aki kérdésre azt fogalmazta meg a bírósági tárgyaláson, hogy nem zárható ki a sértett akár 4 km/h sebességű haladása. A bíróság az igazságügyi műszaki szakértő ezen nyilatkozatára tekintettel – mivel a 2 km/h-hoz sebességhez képest a gyalogos mozgását tekintve a 4 km/h sebesség jelentős eltérést mutat – elrendelte az igazságügyi szakértői vélemény kiegészítését, amelyben azonban a szakértő fenntartotta korábbi véleményében foglaltakat, álláspontja szerint ez összhangban áll a szakirodalmi adatokkal is.

Mindezeket mérlegelve a bíróság – bizonyítási indítvány hiányában – hivatalból rendelte el a helyszíni tárgyalást, a védő „csak” a szakértői vélemény további kiegészítésére tett indítványt. A helyszíni tárgyaláson a szemtanú mutatta be a sértett gyalogos mozgását az általa tapasztaltak alapján. Ezt az igazságügyi műszaki szakértő két különböző kamerával, összesen tíz alkalommal rögzítette. Ezáltal a tanú korábbi, számszakilag ellentmondónak tűnő vallomásaiban foglaltak már ennek tükrében voltak értékelhetőek.

Emellett az igazságügyi boncjegyzőkönyv tartalma is összecsengett a szemtanúnak a helyszíni szemléltetésén nyugvó vallomásával és az igazságügyi műszaki szakértő által mért értékkel, mert a 4 km/h sebesség az igazságügyi orvos szakértők véleménye alapján sem volt kizárható a sértett egészségi állapotára figyelemmel.

Mindezekre tekintettel a bíróság nem vette figyelembe a rendőrként kihallgatott tanú bemutatásán alapuló, a sértett mozgására, sebességére vonatkozó sebességadatot, hanem a sértett mozgási sebességére a 4 km/h-t tekintette irányadónak. Ezt követően a bíróság további kiegészítését rendelte el az igazságügyi műszaki szakértő véleményének.

A szakértő véleménye újabb kiegészítésében rögzítette, hogy a helyszíni tárgyaláskor mért adatokat szem előtt tartva a sértett behaladási sebessége 4 km/h-ban határozható meg és ez alapján alkotta meg véleményét a baleseti mechanizmusra, amely a bíróság ítéletének történeti tényállása alapját képezte.

A bíróság másodfokon jogerőre emelkedett ítéletben megállapította, hogy a vádlott megszegte a KRESZ 3. § (1) bekezdés c) pontjában foglalt közlekedési szabályt és így megvalósította a Btk. 235. § (1) bekezdésébe ütköző, azonban a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő és büntetendő halálos közúti baleset gondatlan okozásának vétségét. A sértett azzal a magatartásával, hogy a gyalogátkelőhely közelében nem a gyalogátkelőhelyen, hanem szabálytalan módon, az úttesten keresztül haladt át, megszegte a KRESZ 21. § (5) bekezdésében foglalt szabályt.

Következtetések

Ezen büntetőügy elbírálásakor hatályban lévő eljárási törvény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény volt, amelynek 75. § (1) bekezdése szerint a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.⁴⁷

Érdekes a 2006. július 1. napján hatályba lépett módosítást megelőző törvény szövege, amely szerint a bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni.⁴⁸

A módosított jogszabályhelyhez fűzött indokolás értelmében az állami büntetőigény érvényesítése az ügyész alkotmányos kötelezettsége és ennek a szakmai, hivatásbeli mulasztásból eredő elenyészésének kockázatát is az ügyész viseli. A kockázat csökkentéséhez fűződő érdek semmiképp nem lehet erősebb, mint a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesítése. Ez utóbbinak viszont alapvető feltétele az eljárásbeli funkciók tiszta elkülönítése.

Ezért a törvény a bizonyítás általános szabályai között kifejezetten rögzíti, hogy amennyiben az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására, azonban az indokolás arra is kitér, hogy a bíróságnak megalapozott (hiánytalan és helyes) tényállást kell megállapítania. Ennek érdekében hivatalból vagy az eljárásban részt vevő személyek indítványára intézkedik aziránt, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak.⁴⁹

⁴⁷ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 75. § (1) bekezdés 2006. július 1. napjától hatályos szövege.

⁴⁸ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 75. § (1) bekezdés 2006. július 1. napját megelőzően hatályos szövege.

⁴⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 75. § (1) bekezdés 2006. július 1. napjától hatályos szövegéhez fűzött indokolás. Elérési forrás: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99800019.TV/ts/20170101/lr/75> [2022.10.05.].

Tehát a hiánytalan és helyes tényállás megállapításának követelménye – amelyet jelen ügyben az eljárásjogi keretek között a bíróság teljesíteni kívánt és ezen kötelezettség az új Be. hatálybalépésével sem változott –, valamint a hivatalbóli bizonyítás – amely „eszközt” a bíróság jelen ügyben alkalmazott – szoros kapcsolata irányadó maradt.

Adott ügyben jól megmutatkozik, hogy milyen jelentőséggel bírnak azok az adatok, amelyeket a helyszíni szemle során a nyomozó hatóság rögzít.

Gyalogoselutések tekintetében a 60/2010. (OT. 34.) ORFK utasítás 137. l) és m) pontjai értelmében a lehető legnagyobb gondossággal kell felkutatni, vizsgálni, illetve tisztázni a gyalogos észlelhetőségének helyétől az elütésig, illetőleg a tényleges járművezetői észlelés helyétől az elütés helyétől mért távolságot és a közte eltelt időt, a gyalogos baleset előtti mozgási sebességét.

A 60/2010. (OT. 34.) ORFK utasítás 139. pontja azt rögzíti, hogy a gyalogos közlekedésének rekonstrukcióját úgy kell elvégezni, hogy az ezzel kapcsolatban információval rendelkező személy irányítsa a helyettesítő személy mozgását. A gyalogos sebességének megállapítását legalább háromszor kell elvégezni, mégpedig a gyalogosnak a balesetet megelőzővel azonos mozgása mellett (így például álló helyzetből, vagy mozgás közbeni úttestre lépés, avagy az elütés helyén történő megtorpanás vagy mozgásban lévő állapot mellett).

A 60/2010. (OT. 34.) ORFK utasítás 140. pontja arra tér ki, hogy a gyalogosbalesetnél a baleset résztvevőinek, tanúinak meghallgatása során ki kell térni – többek között – az a) pont szerint a gyalogos közlekedési magatartásának mozgásának leírására (így mozgási sebességére is).⁵⁰

A helyszínelők hibát vétettek akkor, amikor nem a balesetet észlelő szemtanú – akit a helyszínről elengedtek az adatrögzítés után –, hanem a sértettől általános információkkal bíró, de a balesetet nem észlelő rendőr bemutatását rögzítették.

„A Magyar Kriminológiai Társaság igazgatótanácsa 1992. decemberi ülésén egyhangúlag jóváhagyta a társaság Dél-alföldi Regionális Szervezetének 1992. november 12-én Kecskeméten megtartott ülésén elfogadott ajánlásait, az igazságügyi szakértők igénybeviteléhez a közlekedési ügyekben.

Az ajánlások alapvetően három téma terület köré összpontosultak:

1. A szakértő kirendelése.
2. A szemle, a helyszínelés és a bizonyítási kísérlet.
3. A szakvélemény ellenőrzése.”⁵¹

Témánk szempontjából a 2. pontban foglaltak bírnak relevanciával.

„A hatóságnak gondos mérlegeléssel kell eldöntenie, hogy a szemle, helyszínelés vagy a bizonyítási

⁵⁰ 60/2010. (OT. 34.) ORFK utasítás. Elérési forrás: <https://www.police.hu/sites/default/files/ot34.pdf> [2022.10.05.].

⁵¹ DESTEK Miklós – Dr. IRK Ferenc – Dr. KERESZTY Béla: Az igazságügyi szakértők és a közlekedési jogalkalmazás In: *Magyar Jog* 1994/2. szám, 69.

kísérlet során van-e szükség szaktanácsadóra vagy szakértőre.

Általános gyakorlat, hogy a rendőrség a közlekedési balesetek helyszínelésénél, majd később a bizonyítási kísérlet során gépjárműszakértőt vesz igénybe, majd ugyanaz a személy ad szakvéleményt a nyomozó hatóság részére, míg később ismét ugyanez a személy szerepel szakértőként a bíróság előtt is. Ismert kérdés a szakirodalomból, valamint a jogtudósok elméleti vitája arról, hogy a „nyomozási szakban a hatósággal együttműködő, az ő munkáját utasította és kívánságai szerint támogató szakember »elfogulatlanak« tekinthető-e a bíróság előtt, főleg akkor, ha a terhelt a nyomozati tevékenység korrekt voltát vitatja.”⁵²

Ezt a hatályos Be. a 191. § (1) bekezdés g) pontjában rendezte, mert e jogszabályhely úgy rendelkezik, hogy szakértőként nem járhat el, akit az ügyben szaktanácsadóként vettek igénybe.⁵³

Azonban jelen esetben a helyszínen a nyomozó hatóság által kirendelt igazságügyi műszaki szakértő vett részt a vizsgálatban, amelyben gyakorlati szempontból sem találunk kivetnivalót.

Jelen ügyben sem ez okozta a problémát, hanem az, hogy a hatóság tévedését követően a szakértő nem tartotta szem előtt a szakmaiság követelményeit. „Természetesen a szakértő saját maga is feltáráshoz alkalmas, aggályosnak tartható – »bizonyítékokat«, melyek alapján akár a nyomozóhatóság, akár a bíróság felé jelzi, hogy a szakma szabályai szerint a részére szolgáltatott bizonyítási anyag ellentmondásos, esetleg teljesen hamisnak tekinthető.”⁵⁴

„A szakértő ennek megfelelően nem csak megfigyelője, begyűjtője, hanem »kitermelője« is a bizonyítékoknak [...], azaz meghatározó szerepe lehet az eljárás eredményességére nézve.”⁵⁵

Mindez azt is jelenti, hogy a helyszínen jelen lévő szakértőnek észlelnie kellett volna a helyszínelők tévedését, azt jeleznie kellett volna a hatóság felé, azonban erre nem került sor.

Hangsúlyozni szükséges, hogy „...a szakmai vizsgálat szakértői bizonyítássá lényegül át”⁵⁶

„Alapvető szempont tehát, hogy ez a vélemény megfeleljen a bizonyítás eljárásjogi, logikai és szakmai feltételeinek.”⁵⁷

„A hatóságokban tudatosulni kell annak, hogyha a szakértőnek a számításaihoz felhasznált akárcsak egyik adat csupán valószínű, vagy éppen becsült érték, a szakvéleményének valamennyi olyan eredménye, amely ettől az adattól (is) függ, eleve vitathatatlannal és teljesen automatikusan szintén csak valószínű, illetve becsült értéké gyengülnek.”⁵⁸

Mindemellett adott ügyben maga a szakértői vélemény is ellentmondásos volt, azt ebből az okból is több alkalommal ki kellett egészíteni az eljárásjogi szabályoknak megfelelően.

„Amennyiben az eljáró hatóságnak, bíróságnak kétségei támadnak az előterjesztett szakvéleményről, vagy tartalmi hiányosságokat, problémákat vél felfedezni, automatikusan azt nem rekesztheti ki a bizonyítékok köréből. A szakvélemény tehát szinte a maga egészében köti az eljáró hatóságot, az eljáró hatóság kételyeinek eloszlátása végett pedig újabb szakértői tevékenységre van szükség. Ennek keretében az ügyben eljáró szakértőtől felvilágosítás, kiegészítés kérhető...”⁵⁹

Mindezek alapján arra szeretnénk rávilágítani, hogy egy pontatlanul mért vagy meghatározott adat nem lehet alapja megalapozott tényállásnak a büntetőperben, az akár védői, akár a vádlói pozícióból is támadható. Ilyen esetben igen széles körű bizonyítást kell folytatnia a bíróságnak, ami nem csak időigényes – az elemzett ügyben az elkövetési időtől a jogerős befejezésig majdnem négy év telt el –, hanem költséges is.

Záró gondolatok

Tapasztalatunk szerint a tanulmány által vázolt problémára az új Büntetőeljárásjogi Törvény az eljárásjogi garanciákat biztosítja, szükséges azonban, hogy az ilyen jellegű ügyekkel foglalkozó szakemberek – rendőrök, ügyészek, bírák és nem utolsósorban szakértők – szakmai felkészültsége megfelelő legyen.

A bemutatott jogeset igazolja, hogy ez a követelmény elengedhetetlen a tények igazságának megismeréséhez és ezen keresztül a büntető igazságszolgáltatás társadalom által elvárt funkciójának betöltéséhez.

„Általában kívánatos, hogy a rendőrségi, az ügyészségi és a bírói tevékenység minél szervezettebben épüljön egymásra. Ezt megkívánja a tényállás minél alaposabb feltárása, a bizonyítékok megfelelő tálalása és a korrekt szakvélemény segítése,”⁶⁰ amely gondolattal csak egyetérteni lehet.

⁵² DESTÉK–DR. IRK–DR. KERESZTY (1994.) i. m. 70.

⁵³ Be. 191. § (1) bekezdés g) pont.

⁵⁴ ÁRVAI Béla – MITTERMAYER Ödön: Tény és jog a bizonyítási eljárásban, In: *Magyar Jog* 2001. 7. szám, 412.

⁵⁵ BÁNYAI (2016.) i. m. 438.

⁵⁶ BÁNYAI (2016.) i. m. 439.

⁵⁷ KERESZTY (2007.) i. m. 108.

⁵⁸ Dr. PATAKY (2009.) i. m. 292.

⁵⁹ DOBI Anita: A szakértői bizonyítás néhány aktuális kérdése. In.: *Szakkollektívai Almanach, 2018.* A Praetor Szakkollégium Büntetőeljárásjogi Műhelyének Tanulmánykötete, Printart-Press, 2018., Szerkesztette: Szabó Krisztián 57.

⁶⁰ Dr. Pataky (2009.) i. m. 292.